

Sladjan Rankić*

Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka

Populizam kao politička logika: slučaj izbora za Evropski parlament 2019.

Apstrakt

Američki predsednički izbori i Brexit referendum popularizovali su termin populizam u javnosti. Ovaj rad nastoji da populizam primeni kao neutralnu operativnu kategoriju, kao političku logiku, koja je otvorena za upotrebu od strane raznih aktera sa raznih ideoloških pozicija. Na primeru izbora za Evropski parlament, upotrebom analize diskursa, u radu se iznosi tvrdnja da se predstavnici svih stranaka koriste populizmom, premda različite sadržine. Ti populizmi su ovde imenovani kao levi, nacional i evro-populizam. U radu se iznosi zaključak da je otvaranje političkog prostora za sve tri vrste populista nužno, te da oni nisu prolazni fenomeni.

Ključne reči:

populizam, evro-populizam, nacional-populizam, levi populizam, afektivno ulaganje, lanac jednakosti

UVOD

Od kako su 2016. svet šokirali rezultati izbora u SAD i referendumu o izlasku iz EU u Ujedinjenom Kraljevstvu, naučna zajednica i šira javnost preokupirana je fenomenom populizma. Populistička revolucija svakako nije jedina kriza sa kojom se EU suočavala. Proširenje 2004, kao i ekonomska kriza 2008. su takođe bili veliki izazov za EU, a posledice se osele i danas. Džordž Rude (George Rude) je postulirao da u društvu postoji tradicionalni „instinkt poravnanja”,

* sladjank@hotmail.com

koji navodi siromašne da traže elementarnu socijalnu pravdu nauštrb moćnika i bogatih.¹ Kako navodi Rude, ovaj „instinkt” može se iskoristiti kako za radikalne tako i za antiradikalne politike. Savremenim rečnikom rečeno, taj instinkt poravnanja mogu da instrumentalizuju i levi i desni, odnosno, kako ih ovde zovemo, nacional-populisti. Nakon krize 2008. u Evropi su nicali levo orijentisane populističke stranke, poput Podemosa i Sirize. Kada je vlada na čelu sa Sirizom u Grčkoj raspisala referendum o politici štednje, koju je namećao Brisel, 61% građana odbacilo je mere štednje. Brisel je ipak prisilio Grčku da prihvati paket štednje, uprkos volji građana. Slične mere su nametnute i italijanskoj tehnokratskoj vladi Đuzepea Kontea. Stoga i ne čudi da 86% Grka i 79% Italijana veruje da njihov glas u EU nema nikakvog uticaja.²

Od 2016, međutim, bunt protiv postojećeg sistema sve više svoju artikulaciju nalazi u nacional-populističkim strankama. Cilj ovog rada jeste da jedan pojmovni okvir za razumevanje sukoba nacional-populista i etabliranih partija u EU. Objekt analize jeste diskurs evropskih političara za vreme izbora za Evropski parlament 2019, primarno diskurs javno dostupan putem govora i debata na Jutjubu. Metodološki, ovaj rad će se oslanjati pre svega na dela Šantal Muf (Chantal Mouffe) i Ernesta Laklaura (Ernesto Laclau), kao i koncept sekuritizacije Olea Vejvera (Ole Waever). Dakle, rad je konstruktivistički, u ontološkom i epistemološkom smislu, dok je konkretniji metodološki oslonac primarno postmarksizam.

Premisa ovog rada jeste da je diskurs nacional-populista izazov etabliranim evropskim strankama. Sve etablirane evropske partijske porodice grade diskurzivnu granicu naspram nacional-populista, kako bi ograničili njihov uticaj, te kako bi ih delegitimisali. Oruđe borbe je jedna specifična vrsta populizma, nazvan ovde evro-populizam, o kome će biti više reči kasnije, koji je slika u ogledalu nacional-populizma. Ukratko, teza rada jeste da suočene sa populistima evropske stranke odgovaraju svojom verzijom populizma.

ŠTA JE POPULIZAM?

Pre nego što definišemo različite vrste populizma, valja prvo definisati šta je populizam. U širem javnom diskursu on se manje-više vezuje za nove desničarske lidere i stranke poput: Donalda Trampa, Matea Salviniya i Gerta Vildersa. Ovaj rad će koristiti populizam ideološki rasterećeno, kao jednu operativnu, neutralnu kategoriju i političku logiku, oslanjajući se na Laklaura. Populizam kao najopštiji koncept predstavlja jednu specifičnu *političku logi-*

¹ Ernesto Laclau, *On Populist Reason*, Verso, London, 2005, p. 76.

² Roger Eatwell and Mathew Goodwin, *National Populism the Revolt Against Liberal Democracy*, Pelican Books, London, 2018, Kindle edition, Ch 4, 1574–1576.

ku, kojom se jedan deo naroda konstruiše da predstavlja ceo narod.³ Ovo je definicija koju pruža Ernesto Laclau u svom delu *Populistička logika (Populist logic)*, koje je izašlo 2005, mnogo pre nego što je sam termin populizma raširen u javnosti. On proširuje ovu bazičnu definiciju, dodajući da populizam ima barem tri nužna aspekta. Kao prvo, kao politička logika on podrazumeva određivanje granica i određivanje institucionalnog Drugog.⁴ Kao drugo, gradi jedinstvo imenujući nešto otelotvorenjem „naroda”, zatim taj pojam postaje objekat afektivnog ulaganja, ljubavi jednostavnije rečeno. Ovim „otelotvorujući entitet postaje puni objekat katetičnog (*cathexis*) pokreta”.⁵ *Cathexis* je radikalno afektivno razlikovanje između objekta koji je predmet afekta i onih pored njega koji nisu predmet afektivnog ulaganja. Srpski seljak recimo, kao specifičan deo srpskog društva, ako za određeni katetični pokret postane otelotvorujući entitet celog Srpstva, on za njih u tom slučaju i jeste Srpstvo. Treći nužan aspekt jeste ekvivalentna inskripcija (*equivalential inscription*) značenja u otelotvorujući entitet. Što će reći, u njega se upisuju razni zahtevi raznih skupina društva, te on postaje, u određenom smislu, prazan označitelj. Recimo, Augusto Peron, kao otelotvorujući entitet peronizma; razne grupe su mu davale različito značenje i to omogućava gradnju jedne široke političke koalicije, jednog lanca jednakosti između zahteva raznih skupina društva. Što se tiče ovoga sukoba nacional i evro-populista, otelotvorujući entitet jeste Evropa, koja za razne grupe ima potpuno različito značenje, što ćemo videti kasnije.

Populizam je, naravno, sporan pojam i ne postoji konsenzus oko toga šta je populizam zapravo. Kas Mudde (Cas Mudde) i Kaltvaser (Rovira Kaltwasser), recimo, definišu populizam kao „tanku ideologiju” koja narod suprotstavlja korumpiranoj eliti i koja želi ponovo da politika bude izraz opšte volje naroda.⁶ Iako prave razliku u odnosu na „pune ideologije” poput socijalizma i liberalizma, Mudde i Kaltvaser ipak tvrde da populizam jeste ipak jedna ideologija, jedan pogled na svet, mada tanji neko pune ideologije. Pored toga što je tanka ideologija, kod pomenutih autora je populizam jedna parazitska ideologija, koja svoj ionako tanak sadržaj puni tako što se kombinuje sa punom ideologijom. Odnosno, kakvoća „elite” i „naroda” direktno zavisi od toga koja je puna religija simbiot populizma.⁷ S obzirom na to da sami autori definišu ideologiju kao sistem normativnih ideja o prirodi čoveka i

³ Ernesto Laclau, *On Populist Reason*, op. cit., p. 224.

⁴ Ibid., p. 117.

⁵ Ibid., p. 119.

⁶ Cas Mudde and Rovira Kaltwasser, *Populism: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, New York, 2017, p. 6.

⁷ Ibid., p. 40–41.

društva, kao i o organizaciji i svrsi društva⁸, onda se populizam, čak i kao „tanka ideologija”, sadržajno čini kao previše tanak da bi bio ideologija, te je sam koncept analitički problematičan. Primera radi, ako bismo ovde tvrdili da je, recimo, Manfred Veber „ideološki” populist, potrebna bi bila jedna detaljnija analiza njegovih stavova, političkog programa, otvorenih i zatvorenih nastupa i sl., kako bi se uočio i analizirao sistem normativnih ideja, odnosno njegova ideologija. Upravo zbog parazitske prirode populizma kao ideologije bilo bi teško utvrditi da li je određena ideološka pozicija (da je potrebno ojačati ingerencije FRONTEX-a) populistička ili pozicija neke od mogućih simbiotskih punih ideologija.

Laklau, sa druge strane, pozivajući se na Iv Sorel (Yves Surel), tvrdi da je populizam više jedan rezervoar diskurzivnih resursa iz koga pluralitet političkih delatnika može da se napaja.⁹ Odnosno, njegovim rečnikom, to je jedna politička logika. Prema tome, moguće je, oslanjajući se na Laklauovo viđenje populizma, utvrditi da Manfred Veber koristi populističku logiku: gradi diskurzivnu granicu prema nacionalistima, imenuje Evropsku uniju za otelotvorujući entitet evropskih/og naroda i diskurzivno gradi EU kao objekat ekvivalentne inskripcije. Mofitova (Benjamin Moffit) definicija populizma kao političkog stila ojačava performativnu dimenziju populizma, koja je kod Laklau prisutna ali nije razvijena. Mofit upravo ističe da je prednost njegovog pristupa ta što daje jednaku pažnju diskurzivnom sadržaju i načinu prezentovanja diskurzivnog sadržaja, što diskurzivni pristupi ne rade.¹⁰ Pored toga, Mofitovo konceptualno oruđe ima svoje utemeljenje u dramaturškim pristupima politici, dok se Laklau oslanja na postmarksističku ontologiju¹¹. S obzirom na to da se ovaj rad ne bavi performativnim aspektima populizma (ton govora, govor tela, oblačenje, ponašanje, koreografija na političkim skupovima i sl.), već čisto govorom, Mofitov pristup ne donosi nikakvu dodatnu eksplanativnu vrednost za ovu temu i objekt analize.

Kada je reč o nacional-populizmu, ovde ćemo koristiti definiciju Itvela (Roger Eatwell) i Gudharta (David Goodhart). „Nacional-populizam jeste ideologija koja *prioritizuje kulturu i interese nacije* i koja obećava da će dati glas narodu, koji je što se njih tiče napušten, čak prezren od strane otuđenih

⁸ Cas Mudde and Rovira Kaltwasser, *Populism: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, New York, 2017, p. 6.

⁹ Ernesto Laclau, *On Populist Reason*, op. cit., p. 176.

¹⁰ Benjamin Moffit, *The Global Rise of Populism: Performance, Political Style and Representation*, Stanford University Press, Stanford California, 2016, Ch. 3, Location 882–884.

¹¹ Ibid., Ch 3, Location 906–908.

i korumpiranih elita.”¹² Itvel i Gudhart navode kako je nacional-populizam proizvod 4 društvene promene, koje oni zovu ‘4 D’s’: *distrust, destruction, relative deprivation, de-alignment*.¹³ Prva promena obuhvata rast nepoverenja u političare i institucije. Zatim dolazi strah od razaranja nacionalne kulture pod naletom imigracije i političke korektnosti. Treća promena jeste osećaj relativne deprivacije, dakle manjeg dobitka u odnosu na dobitke drugih, u ovom slučaju imigranata i zemalja Trećeg sveta. Četvrta promena je razvezivanje veza između simpatizera i stranaka, odnosno pad partijskog identiteta i destabilizacija partijskog sistema. Što se ovog rada tiče, u skladu sa analizom diskursa aktera, pripadnici partijskih porodica Identitet i Demokracija (Identity and Democracy-ID) i Evropski konzervativci i reformisti (European Conservatives and Reformists-ECR) određeni su kao nacional-populisti, u skladu sa gorenavedenom definicijom. Treba naravno napomenuti da pripadnici ovih dvaju partijskih porodica ne imenuju sebe populistima, mada ih drugi tako određuju. Oni često sami sebe opisuju kao „suvereniste i demokrate”¹⁴.

Sada vredi definisati evro-populizam. Ova specifična forma populizma prati tri osnovna aspekta populizma kako ih navodi Laklau. Kao prvo, diskurzivni prostor se deli i određuje se granica prema institucionalnom drugom. Za evro-populiste to su: desni populist, nacionalisti, pojedine države članice i nacionalne elite, Evropski savet. Kao drugo: Evropa, evropske vrednosti, evropski projekat i drugi eufemizmi kojima se imenuje Evropska unija; postaje otelotvorujući entitet suverenog evropskog naroda. Kao treće, Evropa postaje prazan označitelj, koja ujedno može da bude: veliko slobodno tržište i liberalni ideal, velika država blagostanja, entitet koji će raditi na razgradnji kapitalizma, sila koja će rešiti problem životne sredine i sl. U nju se, dakle, upisuju zahtevi raznih grupacija i ona treba da postane ime lanca jednakosti između raznorodnih političkih aktera unutar EU. Vredi ovde još istaknuti i definiciju levog populizma. Kako navodi Šantal Muf, levi populizam je lek protiv desnog populizma, jer „konstruišući narod, kolektivnu volju koja nastaje iz mobilizacije zajedničkih afekata *radi odbrane jednakosti i socijalne pravde*, biće moguće boriti se protiv ksenofobnih politika koje promoviše desni populizam”.¹⁵ Evro-populizam je drugačiji od levog populizma, on afektivno mobiliše narod za odbranu Evrope, protiv nacionalističkih sila koje hoće da je razdore iznutra

¹² Roger Eatwell and Mathew Goodwin, *National Populism The Revolt Against Liberal Democracy*, op. cit., Kindle edition, Ch 2, Location 924–28.

¹³ Ibid., Introduction, Location 297–299.

¹⁴ “Le Pen ‘dreams’ of nationalist supergroup – Exclusive Interview”, You tube video, 20:26, “Euronews (in English)”, April 4, 2019; <https://www.youtube.com/watch?v=oOA88M92fzo>, accessed September 28, 2019, 9:00-9:10 min.

¹⁵ Chantal Mouffe, *For a Left Populism*, Verso, London, 2018, Kindle version, Introduction, Location: 133–35.

i velikih sila koje ugrožavaju Evropu spolja. Narod se mobiliše strahom: ne od budućnosti u kojoj je Evropa islamizovana i nacionalne kulture razorene kao kod desničara; niti od budućnosti gde globalna oligarhija i kapital vladaju nad masama obespravljene sirotinje, kao kod levih populista. Mobilizacija se vrši na osnovu straha od prošlosti; u kojoj su se Evropljani međusobno ubijali i bili razjedinjeni; prošlosti u koju „Oni” hoće da vrate Evropu. Dakle, ono što suštinski razlikuje evro-populizam od drugih jeste duboko ukorenjen strah od evropskih nacionalizama.

Definisali smo Evropu kao praznog označitelja u diskursu, međutim, treba ovde u analizu uvesti pojam sekuritizacije, kako bi bolje razumeli diskurs evro-populista. Naime, Ole Vejver definiše sekuritizaciju na sledeći način. „Imenujući određeni razvoj kao bezbednosni problem, 'država' može da traži specijalno pravo, koje će, u krajnjoj instanci, uvek biti definisano od strane države i njenih elita... Po definiciji, nešto je bezbednosni problem kada ga elite imenuju takvim.”¹⁶ Evropa se imenuje, dakle, kao referentni objekat koji treba zaštititi od nadolazeće pretnje određenim specijalnim merama. Ta pretnja jeste nacionalizam i strane sile kada je u pitanju diskurs evro-populista, odnosno globalisti i Brisel, kada su u pitanju nacional-populisti. Evropa, međutim, za te dve strane nije referentni objekat iste vrste bezbednosti. Vejver razlikuje političku od socijetalne bezbednosti. „Politička bezbednost vezana je za organizacionu stabilnost država, sistema vlasti i ideologija koji daju vladama i državama njihov legitimitet.”¹⁷ Evro-populisti Evropu vide kao referentni objekat političke bezbednosti pre svega. „Društvo se tiče identiteta, samokoncepcije zajednica i onih pojedinaca koji se identifikuju kao članovi određene zajednice.”¹⁸ Za nacional-populiste politička Evropa upravo je pretnja po socijetalnu bezbednost Evrope, kao civilizacije i zajedničkog temelja evropskih kultura. Nacional-populisti ne traže nove specijalne nadležnosti za EU, već naprotiv vraćanje nadležnosti državama članicama, upravo iz ovih razloga. U nastupima evropskih partijskih porodica ove razlike su jasno uočljive, što će biti prikazano u sledećim poglavljima.

IZAZOV NACIONAL-POPULISTA

Nacional-populizam, desničarski populizam ili kolokvijalno samo populizam, ušao je rečnik javnosti u proteklih nekoliko godina. Međutim, populizam ima dugu tradiciju. Margaret Kanovan (Margaret Canovan) tako ističe da

¹⁶ Ole Waever, “Securitization and Desecuritization”, Ch 3, in: Ronni D. Lipschutz (ed.), *On Security*, Columbia University Press, New York, 1995, pp 1–31, p. 6.

¹⁷ Ibid., p. 14.

¹⁸ Ibid., p. 15.

je populizam „odgovor na kontradikcije unutar liberalnih demokratija”¹⁹, nudeći ispravku u vidu vladavine naroda, koju liberalne demokratije obećavaju, ali završe u tehnokratijama. Po njoj, populizam prati demokratiju kao njena senka. Stranka Neznalica (Know Nothing Party) sredinom 19. veka u SAD se tako može razumeti kao populistička, oranžisti u Kanadi u prvoj polovini 20. veka, pužadisti u Francuskoj u drugoj polovini 20. veka i drugi. No, dok su ovi populizmi bili odgovori na tehnokratiju nacionalnih demokratija i otuđenost nacionalnih elita, nacional-populizam unutar Evropske unije odgovor je na „sve bližu uniju” i gubitak suverenosti nacionalnih država.

Kako ističe Dejvid Gudhart, nacionalni identitet ima ugrađenu „socijaldemokratsku predrasudu koja podseća elite na obaveze koje imaju prema onima među kojima žive”.²⁰ Otklon od nacionalnog identiteta stranaka levog centra doveo je do odliva glasova radničke klase prema desnim populistima, što mnogi objašnjavaju kao glavni uzrok rasta nacional-populista. Primera radi, odnos laburističkih glasača radničke i srednje klase bio je sledeći: 10.000.000 naspram 2.000.000 (1970), 8.000.000 naspram 5.500.000 (1997) i 4.200.000 naspram 4.400.000 glasova (2010).²¹ Sa druge strane, U Londonu je 2/3 belaca glasalo za UKIP i Torijevce na izborima za Evropski parlament 2014, a 2/3 manjinskih birača glasalo je za Laburiste.²² Kako je EU postajala sve više integrisana, kako je globalizacija napredovala i kako su evropska društva postajala sve raznovrsnija, partije leve su pomerile svoj fokus sa bele radničke klase na manjinske glasače i glasače iz redova urbane srednje klase. Vakuum su polako popunjavali nacional-populisti. Dobar primer ovog trenda jeste francuski grad Hajange, tradicionalno uporište socijalista i komunista. Sa krizom kapitalizma sedamdesetih polako dolazi do deindustrijalizacije i deregulacije zapadnih ekonomija. Industrija čelika je 1975. zapošljavala 150.000 radnika u Francuskoj, a samo u Hajangeu čeličana je zapošljavala 13.000 radnika 1973, dok danas u čeličani radi svega njih 2.200.²³ Građani ovog grada uklonili su bivšeg socijalističkog gradonačelnika 2014. i izabrali Fabiena Engelmana (Fabien Engelmann) iz Nacionalnog fronta (Front National/FN).

¹⁹ Roger Eatwell and Mathew Goodwin, *National Populism the Revolt Against Liberal Democracy*, op. cit., Kindle edition, Ch 2, Location 924–28.

²⁰ David Goodhart, *The Road to Somewhere: The Populist Revolt and the Future of Politics*, Hurst and Company, London, 2017, Kindle edition, Ch 4, Location 2154–60.

²¹ Ibid., Ch 3, Location: 1499–1503.

²² Ibid., Ch 5, Location: 2783–84.

²³ Catie Lee and Claire Sergeant, “How Leftists Learned to Love Le Pen”, *Foreign policy*, February 7, 2017; accessed August 30, 2019 at <https://foreignpolicy.com/2017/02/07/how-the-left-learned-to-love-le-pen-national-front-france-communists/>

Radnici, naravno, nisu bili jedina grupacija kojoj je platforma nacional-populista bila privlačna. Po anketama u Francuskoj, kako navodi Erik Kaufman (Eric Kauffman), čak 40% homoseksualnih muškaraca u braku glasalo je za FN 2016.²⁴ Drugi čovek u stranci je Florian Filipot (Florian Philippot), otvoreni homoseksualac. Pobjeda Donalda Trampa, koji je često opisivan kao populist, objašnjava se osvajanjem glasova bele radničke klase. Tramp jeste dobio glasove belaca bez fakultetske diplome sa 67% : 28% razlike, ali je osvojio 49% : 45% glasova fakultetski obrazovanih belaca.²⁵ Strah od brze promene kulture, odnosno konkretnije strah od naglog i velikog priliva muslimana, bio je jedan od presudnih faktora za rast popularnosti nacional-populista među svim klasama. Četam haus istraživanje iz februara 2017. otkrilo je da je svega 25% ispitanika izrazilo aktivno neslaganje sa tezom „sva dalja imigracija iz muslimanskih zemalja treba biti zaustavljena”.²⁶ Rast broja islamističkih terorističkih napada, uz sve veću imigraciju iz islamskih zemalja, dao je povod za strah građanima EU. Po statistikama Europolu, odnos islamističkih, separatističkih, levičarskih i radikalno desničarskih terorističkih napada jeste: 73% : 10% : 3%: praktično nijedan.²⁷ Primer rasta AfD-a (Alternative für Deutschland) jasno ukazuje kako strah od ugrožene socijalne bezbednosti utiče na rast podrške nacional-populistima. Kako je priliv izbeglica i imigranata skočio sa 50.000 na 100.000 mesečno, između januara 2015. i januara 2016, procenat ispitanika koji je izrazio nameru da glasa za AfD porastao je sa manje od 5% na 15% u istom vremenskom periodu.²⁸ AfD je osvojio 13% glasova na nemačkim izborima 2017, od čega 1/3 nije glasala na prethodnim izborima.²⁹ Nacional-populisti su se, dakle, pokazali izuzetno sposobnim da artikulišu zahteve velikog broja građana i da grade lanac jednakosti između više raznih grupa u društvu, konstruišući narod i Evropu, naspram antagonističkih Drugih: EU, globalizacije i masovne imigracije.

Nacional-populizam je naročito raširen u zemljama Centralne i Istočne Evrope. Specifično istorijsko iskustvo oblikovalo je političku kulturu ovih zemalja. Češki pisac Milan Kundera ove zemlje je svrstao u grupu malih zemalja, koje definiše kao „one čije se postojanje može dovesti u pitanje u bilo kom

²⁴ Eric Kauffman, *Whiteshift*, Penguin Random House, London, 2018, Kindle edition, Ch 5, Location 4866–67.

²⁵ Ibid., Ch 3, Location 2838–39.

²⁶ Ibid., Ch 5, Location 5121–24.

²⁷ Ibid., Ch 12, Location 9368–70.

²⁸ Ibid., Ch 5, Location 5184, Graph 5.13.

²⁹ Ibid., Ch 5, Location 5237–38.

trenutku”.³⁰ Zbog tog straha od nestanka mnogo se polaže na nacionalnu kulturu i suverenitet. Sa druge strane, sve ove zemlje iskusile su velike talase emigracija koje ugrožavaju njihov opstanak. Bugarska je tako od 1989. izgubila 21% stanovništva, a čak 1.000.000 Poljaka živi samo u UK.³¹ Istorijski utemeljen strah od nestanka i problem emigracija lokalnog stanovništva dodatno pojačavaju strah od imigranata. Svega 5% Mađara i 15% Poljaka smatra imigraciju pozitivnom za svoje zemlje, a 67% Mađara i 51% Poljaka smatra da treba potpuno zatvoriti granice za izbeglice.³² S obzirom na ovakvo raspoloženje Mađara i Poljaka, sasvim je razumljivo da su izabrali nacional-populističke vlade. Kada se evroposlanici žale na blokadu u Evropskom savetu neretko direktno kritikuju upravo ove zemlje.

SUKOB EVRO-POPULISTA I NACIONAL-POPULISTA: SLUČAJ IZBORA ZA EVROPSKI PARLAMENT

Predmet ovog rada jesu debate i nastupi kandidata za evroposlanike i kandidata za mesto predsednika Evropske komisije. Budući evroposlanici i potencijalni komesari iz sistemskih stranaka u toku ovih debata iznosili su svoje predloge politika za ključne evropske probleme, ali su i jasno odredili koji su problemi glavni i šta je njihov ključni uzrok, nacionalizam. Vredi napomenuti da predstavnici ID grupe, koju skoro sve ostale grupe određuju kao populiste, nisu učestvovali na dvema velikim debatama kandidata za predsednika Evropske komisije.

Ovde je fokus pre svega bio na diskursu Manfreda Vebera (Manfred Weber) i Fransa Timermansa (Frans Timmermans), kao predstavnika dveju partija koje su tradicionalno imale većinu u evropskim institucijama, te je njihov diskurs u tom smislu važniji. U toku sučeljavanja na televiziji „France 24” Timermans je jasno odredio glavni problem EU. „Ono što vidite jeste da je politika identiteta ekstremne desnice i radikalne desnice u Evropi instrumentalizovala (migracije) i okrenula ljude jedne protiv drugih u Evropi. I ovo je mnogo opasnije za našu budućnost nego migrantska kriza, koju možemo da rešimo, ako uradimo ono što Manfred kaže.”³³ Manfred Veber je više

³⁰ Ivan Krastev, “Eastern Europe’s Illiberal Revolution: The Long Road to Democratic Decline”, *Foreign Affairs*, May/June Issue 2018; https://www.foreignaffairs.com/articles/hungary/2018-04-16/eastern-europes-illiberal-revolution?fbclid=IwAR3bxhhfSD8e_Nk2-RqRpBRYoH35Z9NOQG15z0dwz8dVVEf6Bhd67Jo_MPU, accessed August 30, 2019.

³¹ Ibid.

³² Ibid.

³³ “EU Commission Clash: The Candidates’ Debate – Part 1”, YouTube video, 17:14, “FRANCE 24 English”, April 17, 2019, accessed August 30, 2019 at <https://www.youtube.com/watch?v=9g0xSoBrYwc&t=29s,12:14-12:32>.

puta u toku kampanje predložio šira ovlašćenja za Evropsku graničnu agenciju (Frontières extérieures/FRONTEX), kao i uspostavljanje neke vrste novog Maršalovog fonda za Afriku, kako bi se rešio problem imigracija na izvoru³⁴, sa čim se Timermans slaže. Indikativne su završne reči koje su oba kandidata uputila publici. „Uspostavili smo dobru Evropu i ja želim da branim ovu Evropu od *nacionalista*”³⁵, rekao je Veber. Timermans je bio još direktniji. „*Nacionalisti* nikada ne mogu dobiti borbu argumenata bilo gde u Evropi, ukoliko većina naroda ne ostane ravnodušna.”³⁶ Timermans veruje da postoji ta većina naroda, koja je protiv nacionalista i da im on može dati glas. Uostalom, upravo je za vreme svoje kampanje isticao da bi evropski političari, pre svega Socijalisti, trebalo da „daju glas tihoj većini u našim društvima”³⁷, toj većini koja je zapravo pravi izraz naroda, zapostavljena je i predmet je nacionalističke manipulacije. Sam termin tiha većina je Tramp koristio jako često za vreme kampanje, kao odrednicu za tu većinu Amerikanaca koji su zapostavljeni od strane elite iz Vašingtona. Ovde već vidimo jedan jasan populistički diskurs, kod predstavnika jedne od dve vodeće partije u EU, doduše druge sadržine nego Trampov.

Reč Evropa, kao što se vidi iz priloženog, koristi se izuzetno često, upravo jer je ona, kao što smo već napomenuli, prazan označitelj pun afektivnog naboja. Takođe je jasno određeno ko je neprijatelj Evrope. Timermans je u svojim nastupima bio najafektivniji i najjasniji u određivanju neprijatelja Evrope i traženju jedinstva i solidarnosti, kako bi dalje legitimisao dublju integraciju EU. „Ako zemlje Centralne i Istočne Evrope nastave da odbijaju solidarnost, pre ili kasnije, granice će se vratiti u Evropu gde im nije mesto. To bi bilo na štetu svakog građanina Evrope. Moramo to da sprečimo! Solidarnost nam je neophodna!”³⁸ Timermans je takođe pozvao na jedinstvo i osudio lidere, poput Faraža (Nigel Farage), Salviniija i Štrahea (Heinz Christian Strache), koji

³⁴ “Debate of the candidates for the presidency of the Commission – EU Elections 2019”, You tube video, 1:31:05, “European Parliament”, May 15, 2019; accessed August 30, 2019 at <https://www.youtube.com/watch?v=He1srjG18T4>, 14:47–14:51.

³⁵ “EU Commission Clash: The Candidates’ Debate – Part 2”, You tube video, 16:59, “FRANCE 24 English”, April 17, 2019; accessed August 30, 2019 at https://www.youtube.com/watch?v=_wR_kt1Djm8, 15:37-15:43

³⁶ Ibid., 16:16–16:23.

³⁷ “EU Commission Clash: The Candidates’ Debate – Part 1”, You tube video, 17:14, “FRANCE 24 English”, April 17, 2019; accessed August 30, 2019 at https://www.youtube.com/watch?v=_wR_kt1Djm8, 2:57-3:05

³⁸ “Debate of the candidates for the presidency of the Commission – EU Elections 2019”, You tube video, 1:31:05, “European parliament”, May 15, 2019; accessed August 30, 2019 at <https://www.youtube.com/watch?v=He1srjG18T4>, 19:09–19:27.

podrivaju to jedinstvo saradjujući sa Trampom i Putinom, te tako rade protiv najboljih interesa evropskih građana. Timermans je pozvao na jedinstven otpor protiv njih i protiv Trampa i Putina.³⁹ Timermans i Veber naravno nisu jedini koji iznose ovakve stavove. Ska Keler (Ska Keller), kandidat Zelenih za predsednika Evropske komisije, izjavila je u toku iste debate da je nacionalizam glavni problem, da razjedinjuje Evropu, te da je vrlo važno „ne dati im previše prostora”⁴⁰ i ne saradivati sa njima, kao što to radi EPP (European People’s Party) sa Orbanom. Predstavnici EPP-a, Socijalista, Liberala i Zelenih su konzi-stentno napadali nacionalizam i populizam kao glavnu pretnju po EU.

Međutim, diskurs GUE/NGL (Gauche unitaire européenne/Gauche verte nordique -GUE/NGL) i ECR-a se razlikuje od prethodnih stranaka. Niko Kue (Nico Cue), kandidat GUE/NGL, optužio je pre svega Socijaliste i Narodnjake da su merama štednje i eksploatacijom južnih zemalja EU proizveli desničarsku reakciju, odnosno kako on kaže „fašiste” u Italiji, Mađarskoj i drugde.⁴¹ Dakle, iako pravi radikalni otklon u odnosu na nacional-populiste ne ignoriše odgovornost evropske oligarhije, te je on sasvim jasno levi populist. Jan Zaradil (Jan Zahradil), sa druge strane, ne vidi krizu EU kao problem rasta nacionalizma, naprotiv. „Glavni problem je što je narod, *običan narod* u evropskim zemljama, kome nije stalo do svakodnevne politike, postao umoran od beskrajne evropske integracije. Oni osećaju da se Evropska unija meša u njihovu svakodnevnicu, da pretil njihovom tradicionalnom načinu života, društvenim običajima i sličnim stvarima.”⁴² Po njemu, Evropa koja radi manje, ali to što radi manje radi bolje, bolja je Evropa za sve, za običan narod, čiji je on predstavnik. Ovo je jedno nacional-populističko viđenje Evrope i ovde se jasno vidi da, po Zaradilu, Evropska unija ugrožava socijetalnu bezbednost evropskih društava. U toku jedne druge debate na Dojče Veleu, Dominik Tarcinski (Dominik Tarczynski), iz poljske vladajuće stranke Prava i pravde (Prawo i Sprawiedliwość/PIS), izneo je još jasnije ovo nacional-populističko viđenje Evrope. „Ja želim da vidim hrišćansku Evropu. Hrišćansku Evropu kao veru, kao zakon, kao kulturu. Želim da vidim Evropu koja je izgrađena na hrišćanskim vrednostima. To je ono što mi jesmo. To je ono što sam već govorio ranije; da je hrišćanstvo deo našeg DNK.”⁴³

³⁹ Ibid., 1:00:47–1:01:19.

⁴⁰ Ibid., 1:14:29–1:14:51.

⁴¹ Ibid., 1:17:00–1:18:05.

⁴² Ibid., 1:19:30–1:19:55.

⁴³ “The debate: Which way is Europe heading? | DW Conflict Zone”, You tube video, 56:04, “DW News”, May 8, 2019; accessed August 30, 2019 at https://www.youtube.com/watch?v=cYdWmh_7Xv0, 4:53–5:08.

Koncept sekuritizacije je ovde bitan, jer nije dovoljno samo da se Evropa predstavi kao ugrožen objekat, a nacionalisti i strane sile kao pretnja. Ključan element sekuritizacije jeste traženje novih specijalnih nadležnosti. Tako je, recimo, Veber predložio ukidanje jednoglasnosti i uvođenje većinskog principa glasanja u svim institucijama.⁴⁴ Problem je, naravno, u Evropskom savetu gde nacionalne elite imaju pravo veta. Gi Verhofstat ga je nazvao „slo- nom u prostoriji” koji blokira sve inicijative Parlamenta.⁴⁵ Isti stav je izrazila i njegova holandska koleginica Sofija Helena int Veld (Sophie in 't Veld), prvi potpredsednik Saveza liberala i demokrata Evrope (Alliance of Liberals and Democrats for Europe/ALDE), gostujući na Dojče Veleu. Opisala je Evropski savet kao „crnu kutiju”, netransparentnu instituciju koja blokira parlament.⁴⁶ Ska Keler, kandidat iz redova Zelenih, je, za vreme plenarne sesije Evropskog parlamenta na kojoj je biran predsednik parlamenta, takođe optužila Evropski savet za tajne dogovore iza kulisa i urgirala da parlament izabere nekog iz svojih redova ko će biti otelotvorenje nezavisnosti te institucije, a ne plod tajnih dogovora.⁴⁷ Niz drugih mera su kandidati izneli u toku debata. Timermans je u toku Mastriške debate predložio izdavanje evroobveznica, zatim digitalni porez na nivou EU, minimalni korporativni porez usaglašen između država članica, dok je Verhofstat insistirao na evropskoj vojsci i zajedničkoj migracionoj politici. Veber je, kao što smo već rekli, predlagao uvođenje većinskog odlučivanja i pretvaranje Fronteksa u *de facto* graničnu službu. Ove debate su bile bitne, ne samo jer kandidati kroz diskurs konstruišu jedan kolektivni „evropski” identitet, već jer jasno predlažu konkretne politike za širenje ingerencija EU, kako bi mogli da reše bezbednosne probleme koje su naveli.

⁴⁴ “Debate of the candidates for the presidency of the Commission – EU Elections 2019”, Youtube video, 1:31:05 “European Parliament”, May 15, 2019; accessed August 30, 2019 at <https://www.youtube.com/watch?v=He1srjG18T4>, 1:02:23–1:02:32.

⁴⁵ “The Maastricht Debate 2019 – Who will be the next President of the European Commission?”, You tube video, 1:43:11, “POLITICO Europe”, April 29, 2019; accessed on August 30, 2019 at <https://www.youtube.com/watch?v=L7dnTm2Bid0>, 1:32:40–1:35:00.

⁴⁶ “The debate: Which way is Europe heading? | DW Conflict Zone”, You tube video, 56:04, “DW News”, May 8, 2019; accessed August 30, 2019 at https://www.youtube.com/watch?v=cYdWmh_7Xv0, 16:00–16:48.

⁴⁷ “Live | The European Parliament plenary session, followed by speeches by candidates”, You tube video, 1:20:13, “euronews (in English)”, July 3, 2019; accessed August 30, 2019 at <https://www.youtube.com/watch?v=gQuD0xwz2sg>, 16:52–17:07.

POLITIKA NA DVA NIVOVA I KRAJ NEMAČKOG IZUZETKA

Rezultati nacional-populista nisu bili naročito impresivni. Premda se može tvrditi da nacional-populista ima u svim partijskim porodicama, poput španjskih Građana (Ciudadanos) u ALDE-u ili pak već pomenutog Fidesa unutar EPP-a; dve partijske porodice su označene kao desni populistici od strane drugih, a sami sebe naravno imenuju suverenistima, kao što je već rečeno. Reč je o ECR-u i ID-u, koje su uzele 62 i 73 poslanička mesta, odnosno zajedno okupljaju 1/5 poslanika.⁴⁸ To je daleko od populističkog talasa od koga su strahovale mejnstrim stranke. Međutim, nacional-populizam nije prolazna politička snaga i on jeste sistemski izazov Evropskoj uniji. Na nedavno održanim regionalnim izborima u nemačkim pokrajinama Brandenburg i Saksoniji, AfD je osvojila 23,5%, odnosno 27,5% glasova.⁴⁹ U Brandenburg su udvostručili, a u Saksoniji skoro utrostručili broj glasova u odnosu na prethodne izbore i u obe pokrajine su postali druga stranka po snazi.

Nemačka je dugo bila imuna na rast stranaka radikalne desnice, koje su bile skoro neprimetne do pojave AfD-a. Ovde dolazimo do problema inherentnog Evropskoj uniji, kao političkoj zajednici na dva nivoa; nacionalna država i EU. S obzirom na to da je Nemačka motor EU, njene stranke su sve više orijentisane na EU nivo, što ostavlja prostor AfD-u. AfD se kroz jedan nacional-populistički diskurs obraća onim delovima nemačke javnosti koja se oseća zapostavljeno i koja se brine za bezbednost njihove kulture i nacionalnog identiteta. Indikativno je da je AfD naročito jaka upravo u pokrajinama koje su pripadale nekadašnjoj Istočnoj Nemačkoj. Što je još važnije, desno krilo partije (AfD Flügel) svoje uporište ima upravo u tim pokrajinama i snažno je nacionalistički orijentisano. U jednom spotu, u kom reklamiraju godišnji skup Krila u Kifhausu (Kyffhäusertreffen), povlače paralelu između narodnog bunta Istočne Nemačke 1989. i sadašnjeg bunta u Turingiji i Saksoniji, skandirajući „mi smo narod“ (Wir sind das Volk), te pozivaju na bližu saradnju sa pokretima poput PEGIDA-e (Patriotic Europeans Against the Islamisation of the Occident).⁵⁰ Pomenuti slogan koristili su i istočnonemački aktivisti kada su protestovali za ujedinjenje dve Nemačke osamdesetih godina.

⁴⁸ *Politico*, European Parliament Elections 2019, EU Elections Results; accessed August 30, 2019 at <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/european-parliament-elections-2019/#91708>

⁴⁹ *Politico*, Germany 2019 Regional Elections; accessed August 30, 2019 at <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/germany/>

⁵⁰ "AfD Flügel, 'there will be no second chance', Kyffhäusertreffen, Björn Höcke, English subtitles", YouTube video, 4:57, "Cassius", August 11, 2019; accessed August 30, 2019 at <https://www.youtube.com/watch?v=A10wSYqeWao>

Aleksandar Gauland (Alexander Gauland) je upravo i održao jedan kontroverzan govor na Kyffhäusertreffen 2017. Govorio je o „slavnim” epohama nemačke istorije: o Luteru, Geteu, Ferdinandu Drugom. Taj čas istorije je opravdao rekavši da je on bitan zato „jer imamo komesara za integracije kojoj ovo ništa ne znači”.⁵¹ Ovo je bilo upućeno Ajdan Ozoguz (Aydan Ozoguz), ministarki za migracije, izbeglice i integracije, turskog porekla iz redova Socijaldemokrata. Gauland prenosi njen citat o nemačkoj kulturi: „Specifična nemačka kultura je, izvan jezika, prosto neprepoznatljiva”.⁵² Gauland zatim postavlja pitanje: „U šta onda želi da ih (migrante) integriše, kada je za nju to ništa?”⁵³ Na sukob Ozoguz–Gauland ćemo se vratiti kasnije.

Najzanimljiviji deo njegovog govora jasno ukazuje na socijetalnu, odnosno identitetsku krizu unutar EU i Nemačke. Gauland tvrdi kako je pročitao programe svih ostalih nemačkih stranaka (verovatno misleći na parlamentarne), koji zajedno iznose 550 strana. „Na ovih 550 strana reč „Deutsch” pojavljuje se svega 5 puta. Svega 5 puta.”⁵⁴ Umesto toga reč „die Menschen” spomenuta je 400 puta, dok se, nasuprot tome, u programu AfD-a reč „das Deutsche folk” pojavljuje 15 puta. S obzirom na to da „Oni”, koje smo u ovom radu imenovali evro-populistima, „odbacuju” nemačku kulturu, istoriju i tradiciju, ona sada, kako navodi Gauland, pripada njima koji predstavljaju običan nemački narod. Štaufenberg i Romel, Mars le Tur i Sedan, klinica kod Verdena, pripadaju nemačkoj istoriji, kako navodi Gauland i dodaje: „To je nemačka istorija i mi nećemo dozvoliti da je Nemica turskog porekla odbacuje”.⁵⁵

Gauland je, dakle, jedan tipični nacional-populista. Publika na tom događaju bila je oduševljena njegovim govorom, koji je osuđen od strane mejnstrima nemačke javnosti. Međutim, kako navodi Gauland, njegovi komentari na račun ministarke Ozoguz (da je treba vratiti u Anatoliju⁵⁶) naveli su nemačke medije da obrate pažnju na njega, ali i na originalnu izjavu ministarke. AfD nije jedina stranka koja koristi ovu taktiku. Naprotiv, ona je raširena među

⁵¹ “Alexander Gauland’s controversial speech at the 2017 Kyffhäusertreffen, AfD, English subtitles”, YouTube video, 17:52, “Cassius”, February 7, 2019; accessed August 30, 2019 at <https://www.youtube.com/watch?v=WpOv9aD6LJM>, 4:07–4:21.

⁵² Ibid., 4:50–4:57.

⁵³ Ibid., 5:50–5:58.

⁵⁴ Ibid., 10:35–10:38.

⁵⁵ Ibid., 13:00–13:08.

⁵⁶ “AfD’s Alexander Gauland slammed over ‘racist’ remark aimed at minister”, Deutsche Welle, August 29, 2019; accessed August 30, 2019 at <https://www.dw.com/en/afds-alexander-gauland-slammed-over-racist-remark-aimed-at-minister/a-40277497>

nacional-populističkim strankama. Brisel je simbol otuđenosti etabliranih stranaka od „naroda” i nacionalne kulture, te, zbog te navodne otuđenosti, prihvataju brigu za nacionalni identitet i interes isključivo za sebe. Kako bi došli do medijskog publiciteta i javnosti često imaju ovakve kontroverzne nastupe. Poseban problem jeste taj što se prema ovim strankama pravi granica u političkom diskursu, a zahtevi njihovih birača se ignorišu.

ZAKLJUČAK

Ukoliko EU želi da očuva svoj demokratski karakter u evropskim parlamentima, ali i u široj javnosti mora biti mesta za nacionalne, leve i evro-populiste; jer prosto te snage nisu prolazni fenomeni. Kako je već ovde istaknuto, populizam je pre svega jedna politička logika, koja može imati razne ideološke sadržaje. Podela političkog prostora na „nas” i „njih”, zatim igranje na emocije birača, pre svega na strah, imenovanjem sebe za predstavnika (pravog) naroda i Evrope; sve su to ključni elementi populizma u Evropi, kako je već rečeno. Predstavljanje nacionalista kao sile koja će Evropu da vrati u tridesete, koja će da vrati bodljikave žice u Evropu, imenovanjem otuđenih elita u Evropskom savetu kao kočničara evropskih integracija (koje su u interesu „naroda”); etablirane evropske stranke EPP, Socijalisti, ALDE i Zeleni su ništa manje populistički u svom nastupu. Oni samo nastupaju iz drugih ideoloških pozicija nego ID i ECR. Pozivanje da se potonjima smanji prostor za političko delovanje je opasno. Time, umesto da ih prihvate kao deo političkog prostora EU, pretvaraju ih ne samo u svoje neprijatelje nego u neprijatelje cele EU. Nacional-populisti artikulišu želje i zahteve barem 1/5 evropskih birača, te u jednom demokratskom društvu njihov glas treba da se čuje.

Ovaj rad je pružio pojmovni okvir za razumevanje sukoba nacional i evro-populista unutar EU, koji može biti koristan drugim istraživačima za neka buduća istraživanja. Definicija populizma kao političke logike, kako ga je definisao Laklau, odabrana je zbog svoje analitičke snage i jednostavnosti. Laklau daje jasne elemente populizma kao političke logike hegemonске borbe, koje smo već naveli. Time omogućava jasno uočavanje populističke logike u političkoj borbi, kroz analizu diskursa. Definicija populizma kao političke ideologije je manjkava, jer tvrdi da populizam ima ideološku sadržinu, koju nejasno definiše. Ako kakvoća ključnih elemenata, te ionako tanke ideologije zavisi od njenog ideološkog simbiota, da li se onda zaista može govoriti o ideologiji? Da se vratimo na primer srpskog seljaka, kao „čistog naroda”, odnosno otelotvorenja srpskog naroda. Populizam, po obema definicijama, podrazumeva oslanjanje na tog srpskog seljaka i predstavljanje populističkog lidera/pokreta/partije kao njegovog glasa, a elitu kao izvor problema. Međutim, populistički mogu da tvrde da je srpski seljak pod pritiskom mondijalističke elite i globalnog kapitalizma, koji ga vode ka siromaštvu, te da, prema tome, valja uve-

sti veće poreze i ojačati socijalnu državu. Sa druge strane, populist bi takođe mogli da tvrde da je srpski seljak pod pritiskom dokoličarske klase „budžetlija”, koje on svojim preduzetništvom izdržava, pa prema tome valja drastično smanjiti poreze i budžetske troškove, kako bi srpski seljak prosperirao. Ovako drastično različiti stavovi, odnosno potencijalne politike (*policies*) „tanke ideologije” populizma, dovode u pitanje samu „ideološkičnost” populizma. Ako ideologija simbiot određuje ko je narod, ko je elita i gde u skladu sa opštom voljom populist treba da vode narod, koje tačno normativne ideje dolaze od tanke parazitske ideologije, populizma? Prema našem mišljenju, Mude i Kaltvaser ne daju dovoljno ubedljivo objašnjenje ideološkog sadržaja populizma, niti se jasno razlikuju od Laklaua po samim elementima populizma. Što se Mofita tiče, analitički njegova definicija stavlja više naglaska na performativnu dimenziju i on to vidi kao prednost u odnosu na Laklaua. Međutim, diskurs nije ograničen samo na verbalnu komunikaciju, te bi Laklauova definicija populizma mogla da služi kao oruđe za analizu i neverbalne dimenzije diskursa. Prema tome, Laklauova definicija daje detaljniji pojamovni okvir za analizu ove kompleksne teme od dve konkurentne definicije, pogotovo kada je reč o diskurzivnoj političkoj borbi.

BIBLIOGRAFIJA

1. “AfD’s Alexander Gauland slammed over ‘racist’ remark aimed at minister”, *Deutsche Welle*, August 29, 2019; accessed on August 30, 2019 at <https://www.dw.com/en/afds-alexander-gauland-slammed-over-racist-remark-aimed-at-minister/a-40277497>
2. Brubaker, Rogers, “Between nationalism and civilizationism: the European populist movement comparative perspective”, *Ethnic and Racial Studies*, 40:8 (2017), 1191–126.
3. “Cassius”, “AfD Flügel, ‘there will be no second chance’, Kyffhäusertreffen, Björn Höcke, English subtitles”, Youtube video, 4:57, August 11, 2019; accessed August 30, 2019 at <https://www.youtube.com/watch?v=A10wSYqeWao>
4. “Cassius”, “Alexander Gauland’s controversial speech at the 2017 Kyffhäusertreffen, AfD, English subtitles”, Youtube video, February 7, 2019; accessed August 30, 2019 at <https://www.youtube.com/watch?v=WpOv9aD6LJM>
5. Della Sala, Vincent. “Europe’s odyssey?: Political myth and the European Union”, *Nations and Nationalism*, 22:3 (2016), 524–541.
6. “DW News”, “The debate: Which way is Europe heading? | DW Conflict Zone,” You tube video, 56:04, May 8, 2019; accessed August 30, 2019 at https://www.youtube.com/watch?v=cYdWmh_7Xv0
7. Eatwell, Roger and Goodwin, Mathew, *National Populism The Revolt Against Liberal Democracy*, London: Pelican Books, 2018, Kindle edition.

8. "Euronews (in English)", "Live | The European Parliament plenary session, followed by speeches by candidates", Youtube video, 1:20:13, July 3, 2019; accessed August 30, 2019 at <https://www.youtube.com/watch?v=gQud0xwz2sg>
9. "Euronews (in English) 'Le Pen 'dreams' of nationalist supergroup – Exclusive Interview", You tube video, 20:26, April 4, 2019, <https://www.youtube.com/watch?v=oOA88M92fzo>, accessed September 28, 2019, 9:00-9:10.
10. "European Parliament", "Debate of the candidates for the presidency of the Commission – EU Elections 2019", You tube video, 1:31:05, May 15, 2019; accessed August 30, 2019 at <https://www.youtube.com/watch?v=He1srjG18T4>
11. "FRANCE 24 English", "EU Commission Clash: The Candidates' Debate – Part 1", You tube video, 17:14, April 17, 2019; accessed August 30, 2019 at <https://www.youtube.com/watch?v=9g0xSoBrYwc&t=29s>
12. "FRANCE 24 English", "EU Commission Clash: The Candidates' Debate – Part 2", 16:59, April 17, 2019; accessed August 30, 2019 at https://www.youtube.com/watch?v=_wR_kt1Djm8
13. Goodhart, David, *The Road to Somewhere: The Populist Revolt and the Future of Politics*, London: Hurst & Co., 2017, Kindle version.
14. Krastev, Ivan "Eastern Europe's Illiberal Revolution: The Long Road to Democratic Decline", *Foreign Affairs*, May/June Issue 2018; https://www.foreignaffairs.com/articles/hungary/2018-04-16/eastern-europes-illiberal-revolution?fbclid=IwAR3bxhhfSD8e_Nk2-RqRpBRYoH35Z9NOQG15z0dwz8dVVEf6Bhd67Jo_MPU
15. Kauffman, Eric, *Whiteshift*, London: Penguin Random House, 2018, Kindle edition.
16. Laclau, Ernesto and Mouffe, Chantal, *Hegemony and Socialist Strategy*, London: Verso, 2014, Kindle version.
17. Laclau, Ernesto, *On Populist Reason*, London: Verso, 2005.
18. Lee, Catie and Sergeant, Claire. "How Leftists Learned to Love Le Pen", *Foreign policy*, February 7, 2017; Accessed on August 30th at <https://foreignpolicy.com/2017/02/07/how-the-left-learned-to-love-le-pen-national-front-france-communists/>
19. Moffit, Benjamin, *The Global Rie of Populism: Performance, Political Style and Representation*, Stanford University Press, Stanford California, 2016.
20. Mouffe, Chantal, *Agonistics*, London: Verso, 2013, Kindle version.
21. Mouffe, Chantal, *For a Left Populism*, London: Verso, 2018, Kindle version.
22. Mudde, Cas and Kaltwasser, Rovira, *Populism: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, New York, 2017.
23. Politico, European Parliament Elections 2019, EU Elections Results; accessed on August 30, 2019 at <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/european-parliament-elections-2019/#91708>
24. "POLITICO Europe", "The Maastricht Debate 2019 – Who will be the next President of the European Commission?", You tube video, 1:43:11, April 29, 2019; accessed August 30, 2019 at <https://www.youtube.com/watch?v=L7dnTm2Bid0>

25. Politico, Germany 2019 Regional Elections; accessed August 30, 2019 at <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/germany/>
26. Waever, Ole, "Securitization and Desecuritization", Ch 3 in *On Security*, ed. Ronni D. Lipschutz (New York: Columbia University Press, 1995) pp. 1–31.
27. Wodak, Ruth and Boukala, Salomi, "European identities and the Revival of nationalism in the European Union", *Journal of Language and Politics*, 14:1 (2015), pp. 87–109.

Sladjan Rankic

POPULISM AS A POLITICAL LOGIC: THE CASE OF
THE EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS 2019

Abstract

The American presidential elections and the Brexit referendum have popularized the term populism in the public. This paper seeks to use populism as a neutral operational category, as a political logic, which is open to use by various actors from different ideological positions. In the case of the European elections, using discourse analysis, this work claims that representatives from all parties use populism, albeit of differing content. These populisms are named here as: left, national and euro-populism. This paper concludes that the opening of the political space for all three versions is necessary and that they are not ephemeral phenomena.

Keywords:

Populism, euro-populism, national-populism, affective investment, chain of equivalence.